

Міністерство освіти і науки України
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління і бізнесу
ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА БАКАЛАВРА

**на тему: «Облік і аналіз готової продукції та її реалізації на
ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»**

ШИФР КРБ.ФОтаА.1.579-03.1.5

Здобувача: _____ **Ляха М.В.**

Керівник: _____ **проф. Мельник Ю.М.**

Кваліфікаційна робота допускається до захисту

Рішення кафедри від ” 4 “ червня 2026 р., протокол № 14.

Завідувач кафедри фінансів, обліку
та аудиту

_____ **Наталія КУПРІНА**

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ННІ – Навчально-науковий інститут економіки, управління
і бізнесу ім. Г.Е.Вейнштейна

Кафедра – Фінансів, обліку та аудиту

Ступінь вищої освіти – перший (бакалавр)

Спеціальність – 071 «Облік і оподаткування»

Освітня програма – «Облік і аудит»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри фінансів, обліку та аудиту

« ____ » _____ 2025 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧА

Ляха Максима Вікторовича

-
1. Тема роботи: *«Облік і аналіз готової продукції та її реалізації на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»*

Затверджена наказом ОНТУ від 24 жовтня 2025 р. наказ № 579-03

2. Термін здачі здобувачем закінченої роботи *4 червня 2026 р.*
3. Вихідні дані до роботи: *Звітні дані про діяльність підприємства за два роки.*

-
4. Перелік питань, які потрібно розробити: *Сутність, значення та законодавча база обліку готової продукції та її реалізації. Техніко-економічна характеристика підприємства та аналіз готової продукції та її реалізації за два роки на ньому. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку розрахунків готової продукції та її реалізації на ньому. Висновки та пропозиції.*

-
5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень) *таблиць – 10, рисунків – 3.*

6. Консультанти по роботі, із зазначенням розділів роботи, що стосуються їх:

Розділ	Консультант (вчене звання, П.І. п-Б)	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

7. Дата видачі завдання 2 лютого 2026 р.

Керівник _____ Мельник Ю.М.

Завдання прийняв до виконання _____ Лях М.В.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1. Розробка теоретичного розділу кваліфікаційної роботи	2.02.26 - 10.03.26	
2. Техніко-економічна характеристика підприємства та економічний аналіз за напрямом кваліфікаційної роботи за два роки	11.03.26 - 11.04.26	
3. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві та обліку за напрямом кваліфікаційної роботи на ньому	12.04.26 - 25.05.26	
4. Оформлення кваліфікаційної роботи	26.05.26 - 4.06.26	

Здобувач вищої освіти _____ Лях М.В.

Керівник роботи _____ Мельник Ю.М.

Несу відповідальність за ідентичність електронного та друкованого варіантів кваліфікаційної роботи, даю згоду на обробку персональних даних та не заперечую проти розміщення кваліфікаційної роботи на офіційних web-ресурсах ОНТУ.

Підтверджую, що в кваліфікаційній роботі відсутні порушення норм академічної доброчесності.

Здобувач вищої освіти Лях М.В. _____

АНОТАЦІЯ

кваліфікаційної роботи бакалавра на тему: «Облік і аналіз готової продукції та її реалізації на ТОВ КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

Метою даної роботи є розкриття питань, пов'язаних з бухгалтерським обліком готової продукції і пошуком шляхів удосконалення обліку у відповідності до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» і національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку.

Робота містить три розділи.

Перший розділ присвячений теоретичним основам сутності готової продукції підприємства, та методології її обліку.

У другому розділі наведена техніко-економічна характеристика підприємства та проведений економічний аналіз діяльності ТОВ КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» за два роки.

У третьому розділі роботи охарактеризовано організацію бухгалтерського обліку на підприємстві, а також розглянуто особливості організації бухгалтерського готової продукції та її реалізації на підприємстві.

У завершальній частині кваліфікаційної роботи сформульовані висновки та надано пропозиції з удосконалення обліку готової продукції та її реалізації на підприємстві.

Кваліфікаційна робота містить:

текстової частини – 61 с.

таблиць – 10

рисуноків – 3

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	5
1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЇЇ ОБЛІКУ	
1.1. Характеристика продукції підприємства, її обліку за показниками та оцінка	8
1.2. Облік готової продукції на складі	11
1.3. Формування собівартості готової продукції	13
1.4. Особливості організації процесу реалізації готової продукції за договорами купівлі-продажу і товарообмінну	17
1.5. Характеристика первісних та зведених документів з обліку реалізованої продукції	20
1.6. Синтетичний і аналітичний облік реалізації готової продукції за національними стандартами бухгалтерського обліку	22
2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»	
2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства	28
2.2. Економічний аналіз діяльності підприємства	31
3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»	
3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві	37
3.2. Організація на підприємстві обліку операцій з готовою продукцією	
3.2.1. Організація на підприємстві обліку операцій щодо оприбуткування готової продукції	44
3.2.2. Організація обліку реалізації готової продукції	45
3.2.3. Організація обліку дооцінки готової продукції та результатів інвентаризації	48
3.2.4. Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками за реалізовану продукцію	50
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	

ВСТУП

Сучасні трансформаційні процеси в економіці України вимагають пошуку нових ефективних підходів до менеджменту виробництва та управління збутом готової продукції. Оптимізація виробничих циклів неможлива без модернізації системи бухгалтерського обліку, яка є ключовим інструментом інформаційного забезпечення для прийняття виважених управлінських рішень..

Висока динаміка ринкового середовища ставить перед бухгалтерією нові завдання: забезпечення достовірності даних про виробничу діяльність, адаптація до постійних змін у законодавчому полі, а також формування оперативної звітності для своєчасного реагування на господарські виклики. Оскільки ефективне управління оборотними активами – зокрема, запасами та готовою продукцією – є запорукою фінансової стійкості підприємства, питання вдосконалення їх обліку набувають особливої гостроти.

В умовах інфляції та нестабільної платоспроможності підприємства змушені переглядати збутову політику, шукати нові ринки та оптимізувати використання наявних ресурсів. Реалізація продукції є фінальним етапом виробничого циклу, що безпосередньо впливає на формування фінансового результату та подальше планування діяльності. Відтак, актуальність обраної теми зумовлена необхідністю оптимізації обліку готової продукції з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності.

В контексті гармонізації національного законодавства з Директивами ЄС, особливого значення набуває приведення облікових процедур у відповідність до Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Це вимагає від підприємств нових підходів до оцінки запасів та визнання доходу, що є критично важливим для підвищення інвестиційної привабливості вітчизняного бізнесу.

Кризові явища, спричинені безпековими ризиками, руйнуванням логістичних ланцюгів та коливаннями собівартості через енергетичну

нестабільність, вимагають від підприємств надзвичайної гнучкості. В таких умовах облік готової продукції перестає бути лише формальністю — він стає інструментом виживання, що дозволяє вчасно виявляти приховані втрати, оптимізувати залишки на складах та уникати виникнення неліквідів.

Вагомий внесок у дослідження цієї проблематики зробили як вітчизняні, так і закордонні вчені, зокрема: Ф.Ф. Бутинець, В.М. Глібко, Р.Л. Хом'як, Н.М. Ткаченко, О. Бірюков, М.І. Телегунь та інші. Попри значну кількість наукових праць, питання створення комплексної та системної методики обліку готової продукції в сучасних умовах залишається відкритим і потребує подальшого опрацювання.

Метою роботи є використання здобутих теоретичних знань та практичних навичок для вдосконалення системи обліку і контролю господарської діяльності підприємств в умовах реформування економіки.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі завдання:

- визначити економічну природу та нормативне регулювання обліку продукції;
- окреслити роль готової продукції в обліковій системі підприємства;
- систематизувати критерії визнання реалізації продукції та методики оцінки фінансових результатів;
- провести критичний аналіз законодавчої бази та практики відображення операцій зі збуту продукції;
- розробити пропозиції щодо вдосконалення документування, синтетичного та аналітичного обліку готової продукції та її реалізації.

Об'єктом дослідження кваліфікаційної роботи є ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

Предметом дослідження випускної роботи є готова продукція на підприємстві, а саме облік готової продукції, товарів чи послуг, та її реалізація.

У процесі роботи використано загальнонаукові методи: теоретичне узагальнення, порівняльний аналіз, методи аналітичного дослідження.

Теоретичну основу роботи склали праці провідних науковців, чинні нормативно-правові акти, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку та профільні інструктивні матеріали.

Основні теоретичні та практичні результати дослідження доповідалися, отримали позитивну оцінку та були апробовані на VIII Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні аспекти соціально-економічного розвитку України: погляд молоді» (16-17 квітня 2026 року).

,

1. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВА ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВА БАЗА ЇЇ ОБЛІКУ

1.1. Характеристика продукції підприємства, її обліку за показниками та оцінка

Готовою продукцією визнаються вироби, напівфабрикати, роботи або послуги, що повністю завершили цикл технологічної обробки, відповідають встановленим стандартам чи умовам договорів, пройшли технічний контроль та передані на склад або безпосередньо замовнику.

Матеріальні ресурси, що перебувають на різних етапах обробки, класифікуються як незавершене виробництво [5].

Усі елементи виробничого процесу – сировина, матеріали, які перебувають на різних стадіях технологічного процесу, утворюють незавершене виробництво та формують вид виробничого запасу.

Нормативну базу обліку готової продукції в Україні складають П(С)БО 9 «Запаси» та П(С)БО 16 «Витрати». Ефективність облікової системи залежить від правильної класифікації продукції (рис. 1.1).

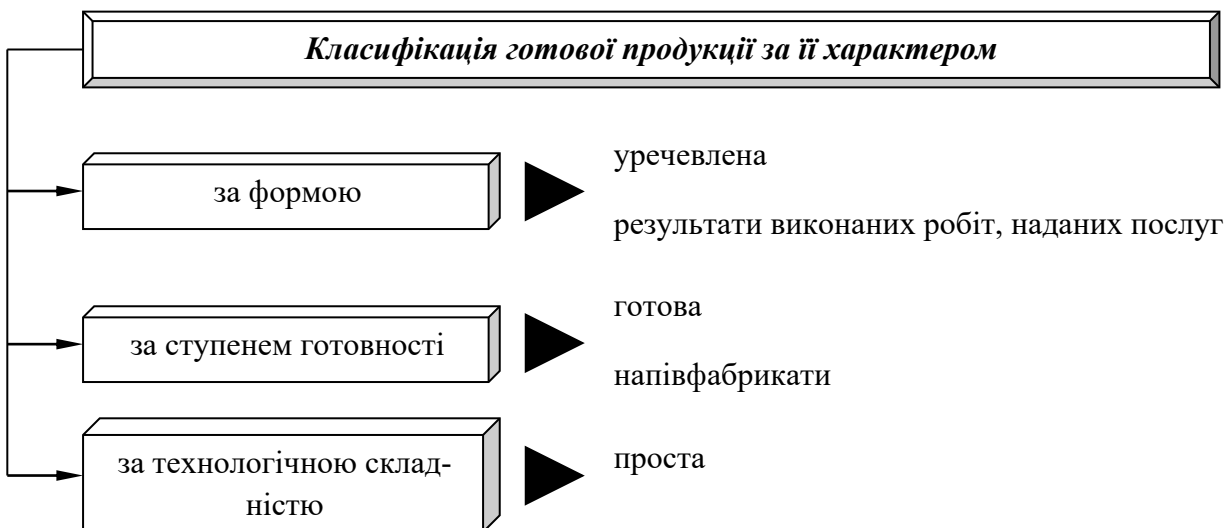

Рисунок 1.1. Класифікація готової продукції за її характером

Підприємства виробляють продукцію у відповідності із заключними договорами, розробленими плановими завданнями з асортименту, кількості і якості. Керівник підприємства, в першу чергу, повинен приділяти увагу питанням збі-

льшення обсягу виготовленої продукції, розширення її асортименту і покращення якості, вивчаючи потреби ринку.

Основними функціями обліку готової продукції є в системі організації є:

- постійний моніторинг випуску, запасів на складах та обсягів виконаних робіт;
- своєчасне документальне супроводження відвантаження продукції;
- контроль за виконанням контрактних зобов'язань та розрахунками з покупцями;
- точне визначення фінансових результатів від реалізації.

Виконання цих задач задежить від ритмічності роботи підприємства, правильної організації збуту та складського господарства, вчасного документального оформлення господарських операцій.

У обліку готова продукція оцінюється за «твердими» обліковими цінами (планова собівартість, договірні ціни тощо), що дозволяє оперативно контролювати її рух.

Фактична собівартість визначається лише після завершення калькуляційного періоду, а різниця (відхилення) розподіляється між залишками на складах та реалізованою продукцією.

Згідно з П(С)БО 16, розрізняють виробничу собівартість та собівартість реалізації [5].

Оцінка продукції при вибутті залежить від обраної підприємством облікової політики. Оцінка готової продукції при її продажу залежить від облікової політики підприємства, в частині оцінки запасів при їх вибутті. При цьому можуть застосовуватися методи, передбачені П(С)БО 9 “Запаси” [3].

До виробничої собівартості продукції входять наступні витрати (рис. 1.2)

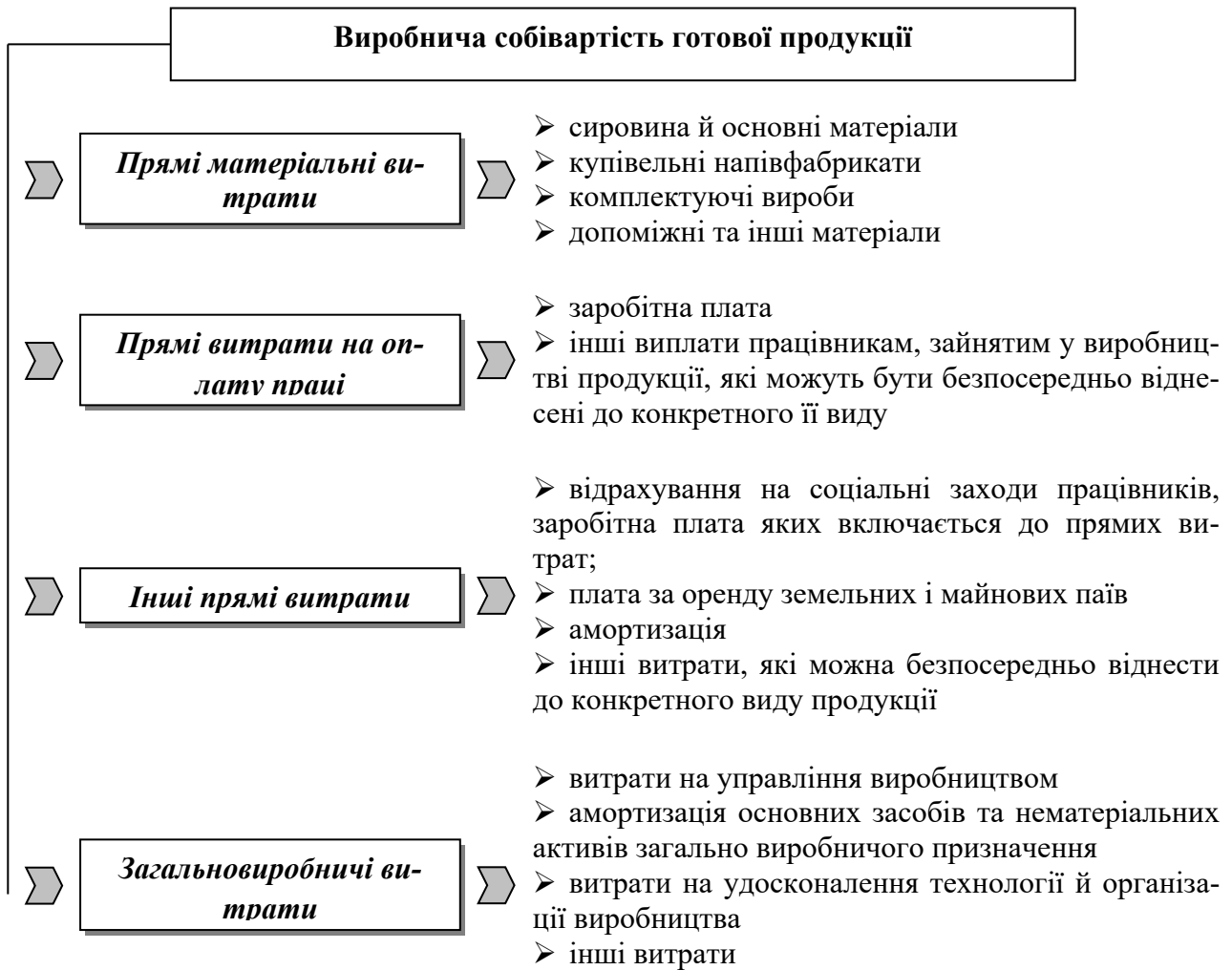

Рисунок 1.2. Склад витрат виробничої собівартості готової продукції

При відображенні продажу готової продукції в бухгалтерському обліку зазначаються дві її оцінки: оцінка, що прийнята підприємством згідно з обліковою політикою, первісна вартісна (по дебету рахунку 901 “Собівартість реалізації готової продукції”), та оцінка, що визначаються за домовленістю сторін (по кредиту рахунку 701 “Дохід від реалізації готової продукції”).

Собівартість реалізованої продукції складається з наступних витрат (рис. 1.3).

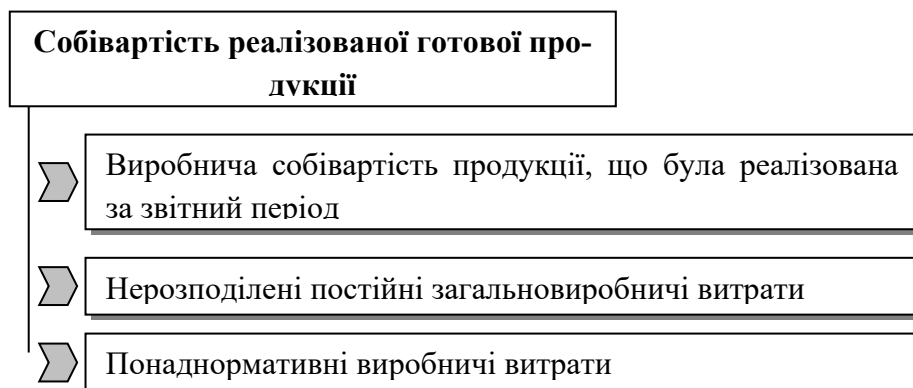

Рисунок 1. 3. Склад собівартості реалізованої готової продукції

Оскільки готова продукція в бухгалтерському обліку відображається за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації, то виникає необхідність в уцінці готової продукції, порядок проведення якої аналогічний уцінці виробничих запасів.

1.2. Облік готової продукції на складі

Рух готової продукції, виготовленої виробничими підрозділами, документується первинними формами, зокрема приймально-здавальними накладними. У цих документах відображаються як кількісні, так і якісні характеристики виробів, а також ставляться підписи представників цеху, відділу технічного контролю (ВТК) та матеріально-відповідальної особи (комірника). На підставі таких щоденних звітів бухгалтерія забезпечує ведення кількісно-вартісного обліку [27].

На ряді підприємств для обліку випуску продукції застосовують виробничі акти, дані яких акумулюються у щомісячних накопичувальних відомостях. Це дозволяє вести облік у натуральному та вартісному вимірах. Зокрема, на промислових підприємствах надходження готової продукції на склад може фіксуватися змінними відомостями (де вказуються реквізити та кількість тари/продукції) та вимогами (форма № М-1). Змінна відомість складається у двох примірниках після перевірки продукції представником ВТК. На основі добових звітів, які готує старший майстер експедиції, бухгалтерія здійснює систематичний облік [26]..

Виготовлені вироби обліковують у складі готової продукції лише після їх фактичної здачі на склад і оформлення діючими здавальними документами: прийомо-здавальними накладними, квитанціями, нагромаджувальними відомостями на здачу готової продукції тощо.

Аналітичний облік готової продукції на складах підприємств ведеться за назвою, видами, типами, сортами, розмірами. Для аналітичного обліку продукції на складах реєстрами є картки або книги складського обліку.

Вироби оприбутковуються на баланс лише після фактичного надходження на склад та належного оформлення здавальних документів (квитанцій, накладних тощо).

Аналітичний облік за місцями зберігання ведеться в розрізі номенклатури, сортів та типів продукції з використанням карток або книг складського обліку. На високоавтоматизованих підприємствах з використанням обчислювальної техніки паперові картки замінюються на оперативні машинограми, що забезпечують формування даних за запитом.

Документи на готову продукцію щодня надходять до бухгалтерії, яка веде кількісно-натуральний облік випуску продукції за її видами, сортами. Наприкінці місяця загальну кількість випущеної продукції оцінюють за прийнятими в обліку цінами підприємства і фактичною собівартістю. За даними відомості випуску готової продукції визначають результат роботи підприємства у процесі виробництва (різниця між фактичною і взятою для обліку собівартістю випущеної продукції), економію або перевитрати [26].

У поточному обліку застосовуються «тверді» ціни (планова собівартість, договірні чи оптові ціни). Відхилення між ними та фактичною собівартістю обліковуються окремо і в кінці звітної періоду розподіляються між залишками на складі та реалізованою продукцією.

Синтетичний облік готової продукції провадять на активному рахунку «Готова продукція» за фактичною виробничою собівартістю. Якщо поточний облік готової продукції у бухгалтерії підприємства ведеться не за фактичною собівартістю, а за «твердими» обліковими цінами підприємства, то слід на рахунку

«Готова продукція» окремо записувати випуск продукції за плановою розрахунковою собівартістю і відхилення фактичної собівартості від планово-розрахункової [16].

На підставі документів, що підтверджують здачу готової продукції на склад, у бухгалтерії роблять такий запис:

Дебет рахунку «Готова продукція»

Кредит рахунку «Виробництво».

Рахунок «Готова продукція» кредитується на суму проданої відвантаженої продукції покупцям.

Якщо облік готової продукції ведеться не за фактичними, а за договірними або оптовими цінами, то необхідно вести відокремлений облік відхилень фактичної виробничої собівартості від їх вартості в договірних чи оптових цінах підприємства. Облік готової продукції у вартісному вираженні ведуть за місцем їх зберігання із зазначенням матеріально відповідальних осіб.

У системі бухгалтерського обліку готова продукція відображається за видами і сортами, а також за ознакою місцезнаходження, тобто: готова продукція на складах; товари відвантажені; товари, що перебувають на відповідальному зберіганні.

Регулярно, наприкінці кожного звітного місяця, проводиться звірка даних бухгалтерських реєстрів із книгами складського обліку залишків готової продукції та напівфабрикатів. Паралельно здійснюється контроль за повнотою та своєчасністю оприбуткування виробів, умовами їх зберігання, дотриманням графіків відвантаження, а також за виконанням договірних зобов'язань перед покупцями.

1.3. Формування собівартості готової продукції

Відповідно до вимог бухгалтерського обліку, готова продукція має бути оцінена за її фактичною виробничою собівартістю. Оскільки остаточне визначення цього показника стає можливим лише після завершення процесу калькулювання та акумуляції всіх виробничих витрат за звітний період, у поточному обліку доцільно застосовувати методи оцінки, що забезпечують оперативність відображення руху запасів.

Фактична собівартість формується для вирішення широкого спектра управлінських завдань: аналізу результатів діяльності, обґрунтування цінової політики, оцінки раціональності використання ресурсів та підвищення ефективності технологічних рішень.

Калькулювання – це визначення розміру затрат у вартісному вираженні, які припадають на калькуляційну одиницю. За допомогою калькулювання обліковують собівартість. Метою калькулювання фактичної собівартості у виробництві є собівартість продукції.

Для того щоб калькулювати фактичну собівартість готової продукції, потрібно обліковувати її випуск.

Для визначення собівартості продукції необхідні як кількісні, так і якісні її характеристики. Продукція може бути виробом, роботою, послугою.

Витрати групуються за статтями, номенклатура яких може відрізнятися залежно від галузевої належності підприємства та його управлінських потреб. Традиційно в калькуляціях виділяють прямі та непрямі (накладні) витрати. [26]

Об'єктом калькуляції є собівартість продукції (виробу, послуги або роботи), але слід мати на увазі не лише об'єкти, а й калькуляційні одиниці.

Окрім об'єктів калькулювання (продукції, робіт, послуг), важливе значення мають калькуляційні одиниці. До них належать: сукупна собівартість, тобто собівартість усієї продукції, яку випустило господарство, його виробничий підрозділ (цех, бригада, дільниця тощо); собівартість окремого виду продукції (виробу, напівфабрикату тощо); собівартість кількісної (метр, маса, пари, тонни тощо) або якісної (сухих речовин, вологості тощо) натуральної одиниці вимірювання.

Ці одиниці вимірювання виникають у калькуляційному процесі послідовно. Для того щоб обчислити собівартість окремого виду продукції, потрібно мати обчислену сукупну собівартість продукції. Не можна визначити собівартість натуральної одиниці вимірювання, коли попередньо не визначено собівартість окремого виду продукції [26].

Процес калькулювання має послідовний характер, оскільки неможливо визначити собівартість одиниці продукції без попереднього розрахунку сукупних витрат. Окрім основної продукції, на підприємстві також калькуюються вироби допоміжного виробництва та напівфабрикати.

Для обчислення фактичної собівартості випуску необхідно мати дані про обсяги та вартість таких елементів: готова продукція, залишки незавершеного виробництва (на початок та кінець періоду), відходи, побічна й допоміжна продукція, а також втрати від браку.

Крім того, потрібно визначити втрати від браку, який можна виправити. Ці дані дають змогу скласти загальну формулу, загальний алгоритм калькуляційного процесу.

Незавершене виробництво зумовлює два моменти в калькуляційному процесі: перший - вартість незавершеного виробництва на початок калькулюваного періоду слід додати до загальної суми витрат поточного періоду; другий - вартість незавершеного виробництва слід відняти від остаточної суми витрат, яка залишається після виконання ряду процедур.

Наявність відходів виробництва зумовлює необхідність виключення їх вартості із загальної суми витрат.

Наявність супутної продукції зумовлює необхідність обліку витрат на її одержання, а наявність побічної продукції - розмежування затрат між готовою та побічною продукцією на підставі калькуляції або виключення вартості побічної продукції, якщо вона не калькулюється, її оцінюють на підставі облікових цін [27].

Відсутність будь-якого чинника калькуляційного процесу спрощує обчислення фактичної собівартості продукції. Поєднання різних факторів визначається такими методами калькулювання фактичної собівартості продукції.

Підсумування витрат. Цей метод застосовується за наявності поточних витрат, браку та залишків незавершеного виробництва на початок періоду.

Виключення затрат та відходів. Використовується, якщо побічна продукція оцінюється заздалегідь.

Розмежування затрат. Застосовується, коли крім поточних витрат мають місце такі фактори: незавершене виробництво на кінець калькульованого періоду, побічна продукція (якщо вона калькулюється).

Комбінований метод. Використовується у всіх інших випадках.

Перелічені методи калькулювання фактичної собівартості продукції є основними для всіх галузей господарювання. За цими методами обчислюють фактичну собівартість усієї продукції, яка випущена виробництвом за певний період (місяць, квартал, сезон, рік).

Для обчислення фактичної собівартості окремих видів продукції потрібно застосовувати додаткові прийоми. Але при цьому слід мати на увазі, що на першому етапі обліку затрат під час формування окремих елементів витрат у системі рахунків за центрами затрат застосовують два прийоми включення їх у фактичну собівартість окремих видів продукції: або прямо включають у собівартість конкретного продукту, або непрямо через формування проміжних облікових комплексів видового групування: через рахунки накладних затрат. Тому методика калькулювання фактичної собівартості окремих видів продукції тісно пов'язана з побудовою аналітичного обліку затрат на виробництво цих видів продукції. Але аналітичний облік прямих затрат є лише основою побудови калькуляційного процесу обчислення фактичної собівартості окремих видів продукції через виникнення потреби розподілу непрямих витрат. Для калькулювання фактичної собівартості окремих видів готової продукції слід врахувати методику розподілу комплексних витрат на ці види [26].

Разом з тим треба врахувати ще один важливий метод (прийом) калькулювання фактичної собівартості окремих видів продукції - порядок включення прямих витрат. На деяких виробництвах прямі затрати також входять до собівартості продукції різними методами (прийомами): пряме віднесення витрат на окремі види продукції, так званий попродуктний прийом; прямі витрати, внесені до собівартості однорідних виробів відповідно до вибраної бази розподілу; коефіцієнтний метод розподілу [26].

Подекуди на виробництвах собівартість деяких виробів визначають індексним або комбінованим методом.

Калькулювання завершується арифметичним розрахунком фактичної собівартості одиниці продукції шляхом поділу загальних витрат на кількісні характеристики відповідного виду продукції.

1.4. Особливості організації процесу реалізації готової продукції за договорами купівлі-продажу і товарообмінну

Господарська діяльність підприємства базується на системі договірних відносин із контрагентами.

Саме договір (купівлі-продажу, поставки, міни тощо) є визначальним документом, що регламентує права, обов'язки та відповідальність сторін у процесі реалізації готової продукції.

Бартерні угоди передбачають прямий обмін продукції, робіт чи послуг на еквівалентні за вартістю активи без використання грошових розрахунків. Такі операції зазвичай виникають через дефіцит обігових коштів у суб'єкта господарювання.

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси», в обліку бартерних операцій важливо розмежовувати обмін подібними та неподібними активами.

Обмін подібними активами: це операції з обміну товарами однакового функціонального призначення та рівноцінної справедливої вартості. Дохід у цьому випадку не визнається, оскільки підприємство отримує актив, еквівалентний за своєю суттю. Первинна вартість отриманих запасів відповідає балансовій вартості переданих.

Обмін неподібними активами: є більш поширеним у виробничій практиці (наприклад, обмін продукції на сировину чи енергоносії). Такі договори за своєю суттю наближені до стандартної реалізації, де замість грошової оплати застосовується натуральна форма розрахунку. У цьому випадку первинна вартість отриманих активів формується на базі їхньої справедливої вартості, з урахуванням суми грошових доплат, якщо вони передбачені угодою [3].

Для забезпечення еквівалентності обміну сторони в контракті фіксують ціни на основі ринкових умов (попиту, пропозиції), що є запорукою юридичної чистоти та обґрунтованості операції.

Договір купівлі-продажу є класичною формою реалізації, де продавець передає майно у власність покупця, а останній зобов'язується прийняти його та здійснити оплату. Такі угоди зазвичай мають разовий характер, проте можуть виникати ситуації, коли для покупця цінність договору полягає у набутті певного права вимоги, закріпленого в об'єкті продажу.

Договір є консенсуальним: сторони набувають прав і обов'язків у момент досягнення згоди щодо всіх суттєвих умов (ціна, кількість, якість, терміни). Існують різні види таких договорів: оптові та роздрібні поставки, біржові угоди, форвардні/ф'ючерсні контракти, зовнішньоекономічні угоди тощо.

«У договорі купівлі-продажу визначаються вид угоди, об'єкт операції, базові умови поставок, кількість, ціна товару, термін поставки, порядок розрахунків. Базові умови поставки включають: упаковку і маркування товарів, завантаження на транспортні засоби, доставку до основного перевізника, страхування вантажу, завантаження на основний транспорт, цього оплату і розвантаження на склад підприємства. Ці умови називаються базовими, тому що встановлюють базис (основу) договору, в залежності від того, чи будуть внесені витрати по доставці та страхуванню у ціну товару повністю, частково чи не внесені зовсім. Якщо базові умови припускають поставку продукції на склад покупця, у ціну угоди включають транспортні витрати, витрати по страхуванню вантажу та ін.» [26].

При продажу продукції (товарів) зі складу підприємства-виробника (продавця) ціна угоди може бути зведена до відпускної вартості продукції або внесена тільки вартість завантаження.

Вільні ціни встановлюються виробником продукції (робіт, послуг) самостійно по узгодженню з покупцями (з відповідністю нормам)

Договірна ціна в угоді може бути твердою (фіксованою) або змінною. При указанні твердої ціни в угоді визначається конкретна ціна, яка повинна бути до-

тримання при розрахунках за продукцію (товари, роботи, послуги) і не підлягає змінам. Однак підприємство-виробник (продавець), погодившись на таку ціну, може опинитись у не вигідних умовах, так як за період між заключенням договору та початком його виконання ціна продукції може суттєво збільшитися. Тому, щоб забезпечити постачальника (продавця) від можливих збитків, в угоді може бути передбачена часткова або повна передоплата. Крім того, якщо між часом підпису угоди та початком поставки існує значний розриву часі, може бути використана "валютна обмовка". В цьому випадку сторони вибирають, у якій валюті встановити ціну (наприклад, у доларах), визначають ціну одиниці продукції і всієї партії в тій же валюті, а потім вказують, що плата продукції буде проводитися у гривнях за курсом НБУ на день поставки (чи оплати).

Якщо при укладенні угоди визначення твердої ціни являється важким, сторони можуть використовувати змінну ціну. В цьому випадку в угоді передбачається базова ціна, яка впродовж терміна виконання угоди може змінюватись по узгодженню постачальника і покупця при зміні ціноутворюючих елементів.

Порядок розрахунку між постачальником і підприємством-покупцем залежить від визначення форми безготівкових розрахунків. Так, при використанні цін для підприємства-постачальника найбільш вигідна попередня оплата (яка не є можливою при змінній ціні), а для покупця-розрахунки платіжними дорученнями після отримання продукції.

Найбільш прийнятним для обох сторін може бути варіант розрахунків за допомогою акредитива. В умові передбачається також відповідальність сторін за недодержанням умовних обов'язків.

При разових поставаннях, що не потребують складної специфікації асортименту, підприємства часто застосовують спрощену форму договору – замовлення або рахунок-фактуру.

Функцію контролю за дотриманням договірних умов покладено на комерційну службу або відділ збуту. Кожен контракт реєструється в журналі, а для відстеження виконання (відвантаження, оплат) ведеться спеціальна аналітична картка. Дані оперативного обліку є основою для звітності про виконання плану по-

ставок, що дозволяє керівництву приймати обґрунтовані рішення щодо коригування збутової політики.

1.5. Характеристика первісних та зведених документів з обліку реалізованої продукції

Система документування операцій з відпуску та реалізації готової продукції є фундаментом бухгалтерського обліку. Від якості, своєчасності та достовірності оформлення первинних документів безпосередньо залежить правильність відображення доходів, витрат та фінансових результатів підприємства.

«При надходженні виготовленої продукції із підрозділів основного і допоміжного виробництв на склад підприємства оформляється «Прибутковий ордер» (типова форма № М-4). Вказаний документ складається у двох екземплярах. Перший екземпляр із підписом представника цеху, що здає на склад продукцію, залишиться у комірника, а другий із підписом комірника – у представника цеху. За допомогою цього досягається контроль і взаємоперевірка звітних даних як по складу, так і по виробничому підрозділу» [27].

Надходження на склад підприємства товарів, придбаних з метою подальшого продажу, здійснюється за допомогою документів «Товарно-транспортна накладна» (типова форма М-6), або «Прибутковий ордер» (типова форма № М-4).

Для оплати реалізованих підприємством готової продукції або товарів на адресу покупця виставляється «Рахунок-фактура» (форма № 62).

Відвантаження із складу підприємства – продавця реалізованої продукції або товарів здійснюється на підставі документа «Товарно-транспортна накладна»; передачу продукції і товарів із складу до торговельного приміщення (для роздрібною торгівлі) здійснюється шляхом використання документа «Накладна-вимога на відпуск (внутрішнє переміщення) матеріалів».

При оформленні видаткових документів на вивіз із складу підприємства реалізованої продукції самовивозом треба обов'язково переконатися у тому, чи являється отримувач дійсно представником підприємства – покупця. З цією метою здійснюється перевірка виданої йому довіреності на отримання цінностей із

зазначенням у ній: строку її дії; адреси підприємства – покупця; кількості продукції, яку необхідно отримати, паспортні дані, а також ідентичність підпису особи, завіреного підписами керівником, головного бухгалтера і печаткою підприємства – покупця.

Надходження і вибуття із складу готової продукції і товарів знаходить своє відображення у «Картках складського обліку матеріалів» [27].

За результатами змін, які відбулися із готовою продукцією і товарами на складі на протязі місяця, до бухгалтерії підприємства подається "Звіт про рух матеріальних цінностей", за даними якого бухгалтером вносяться відповідні зміни до "Оборотної відомості по товарно-матеріальних рахунках".

Для синтетичного узагальнення даних щодо руху продукції та товарів застосовуються спеціальні реєстри пов'язані з рухом готової продукції і товарів на підставі звітів виробничих підрозділів та звітів про рух матеріальних цінностей зі складу, знаходить своє відображення при журнально-ордерній формі обліку у журналах-ордерах № 3, № 5, № 6, а за умов використання спрощеної форми бухгалтерського обліку – у відомостях В-2, В-3, В-6, В-7.

Таблиця 1.1 – Первинні документи з обліку готової продукції [26]

Форма документа	Назва документа	Призначення документа
М - 11	Накладна на відпуск	Використовується для разового відпуску готової продукції в середині підприємства
М - 12	Картка складського обліку матеріалів	Використовується для обліку виробничих запасів готової продукції на складі
М - 14	Відомість обліку залишків матеріалів на складі	Використовується для взаємозв'язку складського та бухгалтерського обліку
М - 16	Матеріальний ярлик	Використовується для позначення одиниць готової продукції
М - 18	Сигнальна довідка про відхилення фактичного залишку від встановлених норм готової продукції	Складається зав. складом (комірником) у разі виявлення відхилень фактичного залишку готової продукції від встановлених норм
М - 19	Матеріальний звіт	Складається МВО і передається до бухгалтерії, ві-

		дображається рух готової продукції на складі за певний період
62	Рахунок - фактура	Використовується для розрахунків між постачальниками та покупцями за відвантаженні товари
1 - ТН	Товарно – транспортна накладна	Призначена для обліку поставок готової продукції та розрахунків за їх перевезення автомобільним транспортом. Використовується для якісного та кількісного приймання готової продукції

Ефективна організація документообігу на підприємстві дозволяє забезпечити безперервний контроль за станом запасів готової продукції. Зведені документи, що базуються на якісній первинній документації, створюють надійну інформаційну базу для прийняття управлінських рішень та формування фінансової звітності. Саме інтеграція первинних даних у зведені реєстри забезпечує прозорість операцій з реалізації та дотримання вимог чинного законодавства.

Зведені документи складаються на підставі первинних документів одного спрямування за відповідний звітний період. А тому вони характеризують певні зміни на підставі не однієї господарської операції, а цілого комплексу таких операцій. До цих документів належать: звіти матеріально-відповідальних та підзвітних осіб (звіти касирів, авансові звіти, звіти комірників, завідувачів складів), розрахунково-платіжні відомості, відомості накопичення витрат на виробництво продукції за її найменування відомості накопичення непрямих витрат та ін.

1.6. Синтетичний і аналітичний облік реалізації готової продукції за національними стандартами бухгалтерського обліку

Надходження готової продукції на склад супроводжується оформленням накладних, на підставі яких бухгалтерія складає накопичувальні відомості. У цих реєстрах продукція класифікується за номенклатурними номерами, сортами та видами, при цьому оцінка здійснюється за двома показниками: обліковою вартістю (за плановою собівартістю або цінами реалізації без ПДВ) та фактичною собівартістю. Такий підхід зумовлений тим, що реальна собівартість випущеної продукції формується лише після завершення калькуляційного періоду та розподілу всіх витрат.

Дані цих відомостей є підставою для оприбуткування цінностей. Синтетичний облік ведеться на рахунку 26 «Готова продукція» (дебетується на суму випуску та кредитується при відвантаженні). Виконані роботи, прийняті замовниками, списуються безпосередньо з рахунку 23 «Виробництво» на дебет рахунку 901 [16].

Для аналітичного обліку процесів відвантаження, реалізації та розрахунків з покупцями застосовується відомість № 16 або журнал-ордер № 6, де записи здійснюються у позиційному (лінійному) форматі. Це дозволяє контролювати розрахункові документи, суми заборгованості та факти оплати. При спрощеній системі обліку для цих цілей використовується відомість ф. № В-6.

Згідно з чинними нормами, реалізація продукції відображається за методом нарахування, тобто датою визнання доходу вважається момент переходу права власності на товар (згідно з умовами поставки), незалежно від фактичного отримання грошових коштів.

Відповідно до Плану рахунків на відпускну вартість відвантаженої (реалізованої) покупцям готової продукції в бухгалтерському обліку підприємства робиться запис по дебету рахунка 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» і кредиту рахунка 701 «Доход від реалізації готової продукції».

Одночасно робиться запис на списання виробничої собівартості реалізованої продукції:

Д-т рах. 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»

К-т рах. 26 «Готова продукція».

Сума податкового зобов'язання по ПДВ, визначена за встановленою ставкою до суми доходу від реалізації готової продукції, відображається записом по дебету рахунка 701 «Доход від реалізації готової продукції» в кореспонденції з кредитом рахунка 641 «Розрахунки за податками» [26].

Якщо на рахунок підприємства надходять кошти від покупців у порядку попередньої оплати за продукцію, що підлягає відвантаженню, то в бухгалтерському обліку роблять запис:

Д-т рах. 31 «Рахунки в банках»

К-т рах. 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

Одночасно одержана плата зараховується в дохід від реалізації звітного періоду записом:

Д-т рах. 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»

К-т рах. 701 «Доход від реалізації готової продукції».

При реалізації продукції в порядку попередньої оплати у підприємства виникає зобов'язання перед бюджетом по сплаті ПДВ, сума якого обчислюється за встановленою ставкою до суми доходу від реалізації і в бухгалтерському обліку відображається записом:

Д-т рах. 643 «Податкові зобов'язання»

К-т рах. 641 «Розрахунки за податками».

Відвантажена (реалізована) покупцям попередньо оплачена готова продукція за виробничою собівартістю списується з балансу записом:

Д-т рах. 901 «Собівартість реалізованої готової продукції»

К-т рах. 26 «Готова продукція».

Після відвантаження покупцям попередньо оплаченої готової продукції на суму податкового зобов'язання роблять запис:

Д-т рах. 701 «Доход від реалізації готової продукції»

К-т рах. 643 «Податкові зобов'язання» [16].

Витрати, що супроводжують реалізацію та здійснюються постачальником, відображаються на рахунку, відображають на рахунку 93 «Витрати на збут». До складу витрат на збут належать:

- витрати на тару й упаковку на складах готової продукції, якщо вони не передбачені технологічним процесом виробництва і не входять до виробничої собівартості продукції.

Витрати на тару належать до складу витрат на збут у тому разі, якщо затарення й упаковка здійснюється після її здачі на склад;

- витрати на відшкодування складських, навантажувально-розвантажувальних, перевалочних, страхових витрат постачальника, які не

включаються до ціни продукції згідно з умовами поставки, передбаченими угодою сторін;

- витрати на оплату послуг транспортно-експедиційних, страхових і посередницьких організацій (включаючи комісійну винагороду);

- витрати на оплату експортного (вивізного) мита і митних зборів;

- витрати на проведення реклами і передпродажну підготовку товарів (поширення цілеспрямованої інформації про переваги конкретної продукції, створення популярності і попиту на цю продукцію для оперативнішого просування її на ринку) та ін [16].

У міру здійснення зазначених витрат у бухгалтерському обліку роблять запис по дебету рахунка 93 «Витрати на збут» у кореспонденції з кредитом рахунків:

- 20 «Виробничі запаси» (на вартість тари і тарних матеріалів, використаних для упаковки і затарення готової продукції);

- 23 «Виробництво», 63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками», 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» (на вартість послуг власного автотранспорту та сторонніх організацій при перевезенні відвантаженої продукції, навантажувально-розвантажувальні та інші роботи);

- 66 «Розрахунки з оплати праці», 65 «Розрахунки за страхуванням» (на суму заробітної плати, нарахованої працівникам за роботи по упаковці, затаренню та відвантаженню готової продукції покупцям; нараховані збори на соціальне та пенсійне страхування) та ін [26].

Наприкінці звітнього періоду витрати, відображені на дебеті рахунка 93 «Витрати на збут», списуються з кредиту цього рахунка на дебет рахунка 79 «Фінансові результати», субрахунок 791 «Результат основної діяльності». Отже, на кредиті рахунка 70 «Доходи від реалізації» (субрахунки 701 «Доход від реалізації готової продукції», 703 «Доход від реалізації робіт і послуг») відображають суму доходів, одержаних підприємством від реалізації готової продукції, виконаних робіт і послуг, а на дебеті — нараховану суму ПДВ, що підлягає перерахуванню до бюджету.

Шляхом порівняння кредитового і дебетового оборотів рахунка 70 «Доходи від реалізації» підприємство визначає чистий дохід від реалізації продукції (робіт, послуг), який списується на фінансові результати проводкою:

Д-т рах. 70 «Доходи від реалізації» (відповідний субрахунок)

К-т рах. 79 «Фінансові результати», субрахунок 791 «Результат основної діяльності».

Наприкінці звітної періоду на дебет рахунка 79 «Фінансові результати», субрахунок 791 «Результат основної діяльності» списують:

- собівартість реалізованої продукції, робіт послуг (з кредита рахунка 90 «Собівартість реалізації» (відповідний субрахунок);

- витрати, пов'язані з реалізацією (з кредита рахунка 93 «Витрати на збут»);

- адміністративні витрати (з кредита рахунка 92 «Адміністративні витрати»);

- інші витрати операційної діяльності (з кредита рахунка 94 «Інші витрати операційної діяльності»), а також суму податку на прибуток від основної діяльності, нараховану за даними бухгалтерського обліку (з кредита рахунка 98 «Податки на прибуток»).

За даними рахунка 79 «Фінансові результати» визначають фінансовий результат (прибуток, збиток) від основної діяльності, який відображають записами:

а) на суму одержаного прибутку:

Д-т рах. 79 «Фінансові результати»

К-т рах. 441 «Прибуток нерозподілений»;

б) на суму збитку:

Д-т рах. 442 «Непокриті збитки»

К-т рах. 79 «Фінансові результати».

Отримані показники рахунку 79 «Фінансові результати» є базовими для формування Звіту про фінансові результати [26].

2. ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

2.1. Техніко-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Кривоозерська харчосмакова фабрика» і ТМ «Кривоозерська» утримують лідируючі позиції в сегменті мінеральних вод південного регіону України. «Кривоозерська Харчосмакова Фабрика», де випускається низка товарів під брендом «Кривоозерська» та ще деяка продовольча продукція, – потужне підприємство з сучасним обладнанням і новітніми технологіями, проте – з великою історією і славними традиціями.

Перший камінь у появу сьогоденного промислового гіганта було закладено в 1958 році: Кривоозерський райхарчкомбінат почав будівництво млина потужністю 4 тонни борошна на добу і маслоцеха потужністю 10 тонн рослинного масла на добу, а також дизельного відділення для енергетичних потреб підприємства.

Буквально через 2 роки, в 1960-ому, було введено в експлуатацію цех з виробництва гречаної та пшоняної круп. А через десятиліття, в 1970-му, завершилося будівництво цеху безалкогольної продукції, і було розпочато виробництво квасу (хлібного розливного і «Московського» в скляній ємності 0,5 л). У 1970-1980-их підприємство значно розширило асортимент продукції після введення в експлуатацію і запуску виробництв соків і плодоовочевих консервів, гірчиці і томатних соусів, плодоягідних і виноматеріалів.

У 1987 році відбулася подія, яке стала ключовою у великій історії «Кривоозерської Харчосмакової Фабрики»: воду з місцевої свердловини було відправлено на дослідження в Одеський науково-дослідний інститут медреабілітації і курортології. Експерти підтвердили високу якість води, на підставі чого була отримана ліцензія на виробництво мінеральної природної води «Кривоозерська».

Завдяки команді того покоління, до 1993 року на «Кривоозерській ХСФ» вироблялося, крім мінеральної води, понад 20 найменувань безалкогольних напоїв. Однак і такої виробничої потужності виявилось недостатньо, щоб чинити опір

економічній постперестроєвній кризі 1990-их. Довгі 13 років підприємство перебувало в занепаді.

Точкою відліку новітньої історії «Кривоозерської» можна вважати 2006 рік. Завдяки наполегливості та працьовитості нової команди і прогресивного керівництва почався процес відродження фабрики, впровадження нових комплексних підходів у виробництві та маркетингу.

Сьогодні «Кривоозерська ХСФ» – одне з найпотужніших підприємств півдня України, а його «візитна картка» – природна мінеральна вода «Кривоозерська» – заслужено завоювала визнання всієї країни.

Товариство з обмеженою відповідальністю «Кривоозерська харчосмакова фабрика» створено внаслідок реорганізації шляхом перетворення з закритого акціонерного товариства «Кривоозерська харчосмакова фабрика» для здійснення підприємницької діяльності з метою отримання прибутку.

В результаті перетворення закритого акціонерного товариства у товариство з обмеженою відповідальністю всі його майнові права, нематеріальні активи в тому числі: Спеціальний дозвіл на користування надрами, Ліцензія на видобування корисних копалин, Патент на промисловий зразок. Свідоцтво про атестацію, Свідоцтво на знак для товарів та послуг. Свідоцтва про право власності на нерухоме майно, Свідоцтво про право власності на рухоме майно. Дозвіл на початок виконання робіт підвищеної небезпеки, Дозвіл на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, Дозвіл на спеціальне водокористування. Дозвіл на розміщення відходів, Сертифікат відповідності, Сертифікат на систему управління якістю, медичний (бальнеологічний) висновок, договори, договори на постачання електричної енергії, контракти, договори поставки та надання послуг, договори дистрибуції, установчі договори, кредитні договори, договори купівлі, продажу, оренди землі, додаткові договори та угоди, угоди про соціальноекономічне партнерство, поруки, застави майна, іпотеки нерухомого майна, проектно - кошторисні документації, технічні документації, акти

введення в експлуатацію об'єктів та обладнання, ухвали та судові рішення, рішення (розпорядження, накази) органів місцевого самоврядування та виконавчих органів, протоколи, дозволи, акти, акти приймання - передачі, акти оцінки вартості майна, акти про встановлення меж земельних ділянок в натурі, грошові оцінки земельних ділянок, плани меж землекористування, зведені акти вартості будівель та споруд, експлікації, реєстраційні посвідчення, листи, довідки, довідки-характеристики, виписки, свідоцтва, витяги, страхові свідоцтва, свідоцтва про реєстрацію випуску акцій, повідомлення, накази, заяви, клопотання, екологічні карти, хімічні аналізи води, заключення, погодження, бізнес-плани, власні накази, витяги з наказів, плани підрахунку запасів родовища «Кривоозерське», оглядові карти, гідрогеологічні карти району робіт, паспорта експлуатаційних свердловин №2297, №360, №2297а, №1226а, технологічні схеми розробки родовищ, пояснювальні записки, звіти, грошові кошти та зобов'язання, а також інші права та обов'язки переходять до його правонаступника (якщо діючим законодавством України прямо не передбачено внесення змін у вищевказаних документах), розмір Статутного капіталу, якого має дорівнювати розміру Статутного капіталу акціонерного товариства, яке прийняло рішення про реорганізацію, на дату прийняття такого рішення.

2.1. Економічний аналіз діяльності підприємства

У табл. 2.1 проаналізуємо основні техніко-економічні показники діяльності підприємства за останні 2 роки.

Таблиця 2.1 – Основні техніко-економічні показники діяльності ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
1. Обсяг продукції в натуральному виразі, т (тис.дал)	-	-	-	-
2. Обсяг продукції в оптових цінах без ПДВ та акцизного збору, тис. грн. - у діючих оптових цінах	-	-	-	-
- у порівнянних оптових цінах	-	-	-	-
3. Середня оптова ціна за 1 тонну (дал.) продукції, грн.	-	-	-	-
4. Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	60994	190010	129016	211,5
5. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	52564	141062	88498	168,36
6. Адміністративні витрати, тис. грн.	2603	3504	901	34,6
7. Витрати на збут, тис. грн.	11353	27234	15881	139,9
8. Валовий прибуток, тис. грн.	8430	48948	40518	480,64
9. Повна собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	66520	171800	105280	158,27
10. Витрати на 1 гривню реалізованої продукції, коп.	109,06	90,4	-19,66	-17,11
11. Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн. в т.числі:	7245	30607	23362	322,46
- від основної операційної діяльності	7245	30607	23362	322,46
- від іншої операційної діяльності	-	-	-	-
- від фінансової діяльності	-	-	-	-
- від іншої діяльності	-	-	-	-
12. Податок на прибуток, тис. грн.	-1304	-4669	-3365	-258,05
13. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	5941	25938	19997	336,6
14. Матеріальні витрати, тис. грн.	39777	145249	105472	265,16
15. Матеріаловіддача, грн.	1,53	1,30	-0,23	-15,03
16. Матеріаломісткість продукції, грн.	0,65	0,764	0,114	17,54
17. Середня облікова кількість штатних працівників облікового складу, осіб	71	66	-5	-7,04
18. Продуктивність праці одного штатного працівника облікового складу, грн.	859070,4	2878939,4	2019869	235,1

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітного року від попереднього року	
			абс.	%
19. Фонд оплати праці штатних працівників облікового складу, тис. грн.	5196	5725	529	10,18
20. Середня річна заробітна плата одного штатного працівника облікового складу, грн.	73183,1	86742,4	13559,3	18,53
21. Середня річна вартість основних засобів за основним видом діяльності, тис. грн.	43348,5	43003	-345,5	-0,8
22. Фондовіддача, грн.	1,41	4,42	3,01	213,48
- по продукції				
- по прибутку	0,167	0,60	0,433	259,28
23. Фондорентабельність, %	16,7	60,3	43,6	261,68
24. Середня річна вартість оборотних коштів, тис. грн.	39719,5	60763	21043,5	52,97
25. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів	1,54	3,12	1,58	102,6
26. Рентабельність продукції, %	11,88	34,7	22,82	192,16
27. Рентабельність виробництва, %	10,9	15,1	4,2	38,53
28. Середня річна сума дебіторської Заборгованості	13864	13673,5	-190,5	-1,37
29. Середня річна сума кредиторської заборгованості	2750,5	3456,5	706	25,67
30. Коефіцієнти ліквідності балансу	15,2	18,0	2,8	18,42
- коефіцієнт поточної ліквідності				
- коефіцієнт швидкої ліквідності	6,33	5,7	-0,63	-9,95
- коефіцієнт абсолютної ліквідності	6,33	3,1	-3,23	-51,02
	10,9	15,1	4,2	38,53

* Розраховано на підставі даних фінансової та статистичної звітності підприємства

Проаналізувавши показники у табл. 2.1, можна зробити наступні висновки. Чистий дохід від реалізації продукції зріс 211,5% у 2022 році, що свідчить про суттєве збільшення обсягів продажів. Собівартість реалізованої продукції має аналогічну тенденцію, але темпи її зростання нижчі за темпи збільшення доходів, що позитивно вплинуло на фінансові результати. Валовий прибуток зріс у 5,8 рази, що вказує на значне покращення ефективності діяльності.

Фінансовий результат до оподаткування зріс на 322,46%, а чистий прибуток збільшився на 336,6%. Такі результати дають можливість зробити висновок про

ефективне управління витратами та збільшення прибутковості підприємства. Рентабельність продукції зросла на 192,16%, а рентабельність виробництва – на 38,53%. Фондорентабельність збільшилася на 261,68%, що вказує на ефективне використання основних засобів.

Адміністративні витрати збільшилися на 34,6%, що пов'язано із розширенням діяльності підприємства. Витрати на збут зросли на 139,9%, що вказує на збільшення ринків збуту продукції ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА». Матеріальні витрати також зростають, вказуючи на збільшення виробничих обсягів. Витрати на 1 грн реалізованої продукції знизилися на 17,11%, що є позитивним сигналом щодо підвищення ефективності виробництва.

Середня облікова кількість працівників скоротилася на 7,04%, водночас продуктивність праці одного працівника зросла у 3,4 рази. Такі процеси говорять про оптимізацію робочих процесів. Фонд оплати праці зріс на 10,18%, а середня заробітна плата – на 18,53%. Фондовіддача також зростає, показуючи підвищення ефективності використання основних засобів. Коефіцієнт оборотності оборотних коштів зріс на 102,6%, що свідчить про прискорення обороту активів підприємства.

Коефіцієнт поточної ліквідності має тенденцію до зростання, що дає можливість зробити висновок про підвищення здатності підприємства покривати свої короткострокові зобов'язання. Коефіцієнт швидкої ліквідності незначно знизився, але залишається на прийнятному рівні. Коефіцієнт абсолютної ліквідності суттєво знизився.

Отже, загалом ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» демонструє значне зростання доходів та прибутковості, що свідчить про успішний розвиток бізнесу та ефективне управління ресурсами.

Аналіз оборотних активів здійснюється за формою №1 «Баланс (Звіт про майновий стан)», а саме розділ II активу наведено у табл. 2.2.

Таблиця 2.2 – Структурно-динамічний аналіз оборотних активів ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

Показник	Попередній рік		Звітний рік		Відхилення		
	сума, тис. грн.	питома вага, %	сума, тис. грн.	питома вага, %	абсолютні , +,-	відносні, %	по пи- томій вазі.
1	2	3	4	5	6	7	8
Оборотні активи, всього	42030,00	100,00	79496,00	100,00	37466,00	89,14	0,00
Запаси	24260,00	57,72	55707,00	70,08	31447,00	129,62	12,35
Виробничі запаси	20690,00	49,23	49606,00	62,40	28916,00	139,76	13,17
Готова продукція	3073,00	7,31	5711,00	7,18	2638,00	85,84	-0,13
Товари	497,00	1,18	390,00	0,49	-107,00	-21,53	-0,69
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	12665,00	30,13	10369,00	13,04	-2296,00	-18,13	-17,09
Дебіторська заборгованість за розрахунками за виданими авансами	2774,00	6,60	0,00	0,00	-2774,00	-100,00	-6,60
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	1108,00	2,64	112,00	0,14	-996,00	-89,89	-2,50
Інша поточна дебіторська заборгованість	159,00	0,38	160,00	0,20	1,00	0,63	-0,18
Гроші та їх еквіваленти – Рахунки в банках	788,00	1,87	12882,00	16,20	12094,00	1534,77	14,33
Витрати майбутніх періодів	92,00	0,22	0,00	0,00	-92,00	-100,00	-0,22
Інші оборотні активи	184,00	0,44	266,00	0,33	82,00	44,57	-0,10

Джерело: розроблено автором на основі фінансової звітності підприємства за 2022 рік

Оборотні активи ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» зросли на 89,14%, або 37 466,00 тис. грн., і склали 79 496,00 тис. грн. Це свідчить про значне посилення фінансової мобільності підприємства. Найбільшу питому вагу в оборотних активах займають запаси, які у 2022 році склали 70,08%, тоді як у 2021 році цей показник становив 57,72%. Зростання питомої ваги на 12,35 % підтверджує

концентрацію ресурсів у запасах, що варто трактувати з обережністю через можливе уповільнення.

ТОВ «Кривоозерська Харчосмакова Фабрика» продемонструвало активне зростання всіх ключових елементів оборотних активів, що є позитивною тенденцією. Водночас підприємству варто зважено ставитися до приросту запасів і стежити за ефективністю використання оборотного капіталу.

Таблиця 2.3 – Аналіз фінансових коефіцієнтів оборотних активів ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

Показники	Попередній рік	Звітний рік	Відхилення звітнього року від попереднього року
Коефіцієнт поточної ліквідності	15,2	18,0	2,8
Коефіцієнт швидкої ліквідності	6,33	5,7	-0,63
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	6,33	3,1	-3,23
Оборотність активів	1,54	3,12	1,58
Тривалість обороту	237,0	116,9	-120,1
Коефіцієнт дебіторської заборгованості	0,27	0,06	-0,21
Коефіцієнт кредиторської заборгованості	0,05	0,02	-0,03
Коефіцієнт забезпеченості запасами	0,6	0,7	0,1

Коефіцієнт поточної ліквідності ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» є дуже високим, що свідчить про надлишкову кількість оборотних активів на підприємстві для покриття короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт швидкої ліквідності, який виключає запаси з ліквідних активів, зменшився в звітному році, що вказує на зниження здатності підприємства швидко покрити свої короткострокові зобов'язання за рахунок грошових коштів, дебіторської заборгованості та інших ліквідних активів. Коефіцієнт абсолютної ліквідності, який оцінює здатність підприємства погасити свої зобов'язання виключно за рахунок грошових коштів та їх еквівалентів, значно знизився, що є ознакою того, що підприємство зменшило свої грошові резерви.

Оборотність активів значно зросла, що свідчить про більш ефективне використання активів ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

для генерування доходу. Підприємство змогло значно збільшити рівень виручки на одиницю своїх активів, що позитивно характеризує ефективність використання ресурсів. Тривалість обороту активів зменшилась майже на 120 днів, що вказує на значне скорочення часу, необхідного для обігу активів підприємства. Коефіцієнт дебіторської заборгованості знизився, що свідчить про значне скорочення термінів погашення дебіторської заборгованості. Така тенденція є позитивною, оскільки свідчить про зменшення ризиків, які пов'язані із неплатоспроможністю контрагентів. Зниження коефіцієнта кредиторської заборгованості свідчить про зменшення заборгованості перед постачальниками та іншими контрагентами. Коефіцієнт забезпеченості запасами навпаки демонструє зростання, вказуючи на збільшення частки запасів у структурі оборотних активів.

Отож, підсумуємо, ліквідність ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» покращилась, але залишаються високі коефіцієнти поточної ліквідності. Оборотно́ість активів значно зросла, що вказує на ефективне використання ресурсів підприємства. Зниження дебіторської та кредиторської заборгованості є позитивними факторами, що свідчать про покращення платіжної дисципліни.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЇ НА ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

3.1. Організація бухгалтерського обліку на підприємстві

Бухгалтерський облік на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» ведеться відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» та Положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Єдність системи обліку на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» забезпечується трьома невідривно пов'язаними видами обліку: оперативним, статистичним та бухгалтерським.

Оперативний облік здійснюється безпосередньо на місці (цех, склад) й забезпечує негайне спостереження та реєстрацію визначених виробничих операцій та інших факторів господарської діяльності підприємства. Мета оперативного обліку – швидке одержання інформації про хід виробництва і реалізацію продукції. Оперативний облік слугує для оперативного планування й поточного спостереження за розвитком виробництва. Він охоплює господарські й виробничі операції, що не мають безпосереднього відображення на рахунках бухгалтерського обліку. За допомогою оперативного обліку одержують дані про щоденний випуск продукції, щоденне відвантаження і реалізацію продукції, про витрати сировини та інших матеріальних цінностей, трудові витрати, додержання умов поставок. За його допомогою контролюють явку працівників і повернення по закінченні робочого часу, роботу обладнання та машин, їхні простої режим технологічного процесу, стан і хід розрахунків підприємства з іншими підприємствами та організаціями.

Статистичний облік – це планомірне збирання й вивчення масових, кількісних та якісних явищ і закономірностей загального розвитку за конкретних умов місця й часу. За допомогою статистичного обліку на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» визначається середня

заробітна плата працівників підприємства за категоріями працюючих, кількість і якість виробленої продукції, визначаються зміни продуктивності праці, собівартості продукції. Ці дані допомагають аналізувати результати різних процесів і прогнозувати подальший їх розвиток. Дані статистичного обліку формуються на підприємстві і оформляються в статистичній звітності, яка надається підприємством в певні терміни статистичному органу по місцеположенню. Статистична звітність підрозділяється на місячну, квартальну і річну. Окремі форми звітності складаються у бухгалтерії.

Бухгалтерський облік – це процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, зберігання та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім та внутрішнім користувачам для прийняття рішень. Бухгалтерський облік забезпечує суцільну реєстрацію всіх господарських операцій на підставі документів первинного обліку. Бухгалтерський облік базується на документуванні всіх господарських процесів і проведенні періодичних інвентаризацій, забезпечує виявлення та мобілізацію резервів підприємства з метою зниження собівартості продукції.

Всі ці види господарського обліку (оперативний, статистичний та бухгалтерський) на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» щільно пов'язані між собою і доповнюють один одного.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться штатною бухгалтерією на чолі з головним бухгалтером на підставі Наказу про організацію бухгалтерського обліку та згідно наказу про облікову політику на підприємстві.

Наказ «Про облікову політику на підприємстві» містить у собі загальні відомості :

- бухгалтерський облік ведеться відповідно Положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, Плану рахунків і Інструкції по його застосуванню;

- облікова політика застосовується таким чином, щоб фінансова звітність повністю відповідала всім вимогам Закону і кожному конкретному П(С)БО. Застосовуються перш за все ті підходи і методи для ведення

бухгалтерського обліку і пред'явлення інформації в фінансовій звітності, які обумовлені П(С)БО і найбільш адаптовані до діяльності підприємства;

– за ведення бухгалтерського обліку на підприємстві відповідає головний бухгалтер, в його обов'язки входить: організація управлінського обліку на підприємстві, організація контролю за відображенням на рахунках бухгалтерського обліку всіх господарських операцій, організація документообігу на підприємстві, контроль за відображенням всіх господарських операцій в первинних документах.

Бухгалтерський облік на підприємстві ведеться по автоматизованій системі обробки даних.

Податковий облік здійснюється згідно законодавству України.

Відповідно до наказу «Про облікову політику на підприємстві» додаються інструкції і процедури оформлення операцій:

- оприбуткування товару;
- довідник клієнтів та довідник торгівельних точок;
- ведення договорів;
- виписка видаткових та повернених накладних;
- внесення оплат.

Важливою передумовою раціональної організації обліку на підприємстві є правильна розстановка кадрів на окремих ділянках облікового процесу, встановлення такої структури апарату бухгалтерії, яка якнайбільше відповідала б конкретним умовам роботи підприємства. На ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» обрана така структура апарату бухгалтерії, коли в її складі виділяють групи з обліку матеріальних цінностей, праці і заробітної плати, затрат на виробництво, готової продукції та її реалізації, а також узагальнення всіх даних обліку і складання звітності.

Роботу кожного відділу очолює старший бухгалтер. Особливості роботи підприємств зумовлюють різні структурні варіанти бухгалтерії. Так, наприклад на період здійснення підприємством капітального будівництва створюється відповідна група, яка забезпечує облік і складання звітності

щодо капітальних вкладень і джерел фінансування їх. Важливу роль в успішному розв'язанні завдань, покладених на апарат бухгалтерії, відіграє чітке розмежування обов'язків між окремими її працівниками.

Головний бухгалтер підприємства:

- забезпечує дотримання на підприємстві встановлених єдиних методологічних принципів бухгалтерського обліку, складання і подання в установлені строки фінансової звітності;

- організовує контроль за відображенням на рахунках всіх господарських операцій;

- забезпечує перевірку стану бухгалтерського обліку в філіях, представництвах, відділах та інших відокремлених підрозділах підприємства;

- бере участь в оформленні матеріалів, пов'язаних з нестачею і відшкодуванням втрат від нестачі, крадіжок і псування, активів підприємства. Разом з іншими службами головний бухгалтер повинен забезпечити економічний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства для виявлення внутрішньогосподарських резервів і визначення шляхів подальшого розвитку підприємства.

Головному бухгалтеру забороняється приймати до виконання документи по операціях, що порушують чинне законодавство, фінансову дисципліну. При отриманні від керівника підприємства розпорядження на здійснення такої операції головний бухгалтер, не підписуючи такий документ, повинен письмово попередити керівника про незаконність даного розпорядження. Якщо керівник письмово наполягає на здійсненні такої операції, головний бухгалтер підписує документ. У цьому випадку всю повноту відповідальності за незаконність операції несе керівник підприємства.

Крім головного бухгалтера на даному підприємстві працює бухгалтер з розрахунків, в обов'язки якого входять розрахунки з :

- дебіторами;
- кредиторами;

- виробнича звітність;
- розрахунки по оплаті праці.

Організаційна побудова апарату бухгалтерської служби (форма поділу та кооперування праці, яка передбачає розподіл усього комплексу облікових, контрольних та аналітичних робіт між виконавцями) – децентралізована. Тобто частина апарату з методичних питань підпорядкована одній особі – головному бухгалтеру, а з адміністративних – господарському керівникові (начальнику цеху, виробництва і т. ін.).

На ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» ведеться журнально-ордерна форма бухгалтерського обліку, яка ґрунтується на широкому застосуванні системи накопичувальних і групувальних облікових реєстрів – журналів-ордерів і допоміжних відомостей до них. Записи в журнали-ордери (основні реєстри) здійснюються безпосередньо на підставі виправдних документів в міру їх надходження і опрацювання (без складання меморіальних ордерів). При значній кількості однорідних документів по операціях їх дані попередньо групують у допоміжних відомостях, місячні підсумки яких переносять потім у відповідні журнали-ордери. У журналах-ордерах хронологічний і систематичний облік суміщені. Звідси зрозуміла і сама назва цих реєстрів: вони одночасно служать журналами (оскільки записи в них здійснюються в хронологічному порядку) і ордерами (оскільки місячні підсумки журналів-ордерів за кореспондуючими рахунками замінюють собою меморіальні ордери).

Важливою особливістю будови окремих журналів-ордерів є поєднання в одному обліковому реєстрі синтетичного й аналітичного обліку. По рахунках, які охоплюють велику кількість об'єктів, що обліковуються (основні засоби, матеріали, паливо, розрахунки по оплаті праці тощо), аналітичний облік ведуть так само, як і при інших формах обліку – на картках або в книгах.

Таким чином, важливою особливістю журналів-ордерів є пристосованість облікових реєстрів для складання звітності. Як зазначалося

раніше, записи у журнали-ордери здійснюють у хронологічному порядку в міру надходження і опрацювання документів. На кожному документі вказують номер журналу-ордера і порядковий номер запису. Відпрацьовані документи зберігають у окремих папках і підшивають в порядку послідовності зроблених записів у журналі-ордері, що забезпечує можливість швидкого знаходження потрібного документа. Журнали-ордери можуть складатися також за допомогою використання обчислювальної техніки. Наприкінці місяця по кожному журналу-ордеру підводять підсумки зроблених записів, які обов'язково звіряють з документами, які послужили підставою для записів. Загальний підсумок по кредиту рахунка в журналі-ордері порівнюють з підсумками кореспондуючих по дебету рахунків. Це забезпечує перевірку правильності облікових записів без складання оборотних відомостей. Оборотні відомості складають тільки по тих рахунках, по яких ведуть картки (книги) аналітичного обліку.

Після закінчення місяця журнали-ордери і допоміжні відомості до них , підписуються працівниками бухгалтерії, що складала їх, і головним бухгалтером. Місячні обороти журналів-ордерів переносять у Головну книгу, про що роблять відповідні позначки. Головна книга призначена для щомісячного узагальнення даних поточного обліку журналів-ордерів, перевірки правильності облікових записів і складання балансу. Для кожного синтетичного рахунка в Головній книзі відводять окрему сторінку, а для запису місячних оборотів журналів-ордерів - окремий рядок. Кредитові обороти журналів-ордерів у Головну книгу переносять загальним підсумком (оскільки розгорнуто за кореспондуючими рахунками вони відображаються у журналі-ордері); дебетові обороти записують окремими сумами із різних журналів-ордерів (щоб показати кореспонденцію дебетового обороту). Таким чином, журнали-ордери і Головна книга взаємно доповнюють одне одного і дають розгорнуту кореспонденцію по дебету і кредиту кожного синтетичного рахунка. Наприкінці місяця по кожному синтетичному рахунку Головної

книги виводять залишок (сальдо), який записується в окрему графу. За даними Головної книги складають бухгалтерський баланс.

Бухгалтерський облік узагальнюється у формах фінансової звітності. У відповідності до законодавства фінансова звітність охоплює певний період та складається наростаючим підсумком з початку року.

Звітність складається відповідно до П(С) БУ № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». В кінці року складаються наступні форми фінансової звітності: Форма №1 «Баланс», Форма №2 «Звіт про фінансові результати», Форма №3 «Звіт про рух грошових коштів», Форма №4 «Звіт про власний капітал», Форма №5 «Примітки до фінансової звітності», які складається відповідно до вимог П(С) БУ № 25., а також Форма №6 «Звіт за сегментами».

Окрім фінансової звітності підприємство складає наступні форми статичної звітності: Форма № 1-підприємство «Звіт про основні показники діяльності підприємства», Форма № 11-ОЗ «Звіт про наявність і рух основних засобів, амортизацію (знос)», Форма №1-ПВ «Звіт з праці», Форма №3-ПВ «Звіт про використання робочого часу».

Річна звітність подається не пізніше 20 лютого наступного за звітним роком, квартальна – до 25 числа місяця наступного за звітним кварталом. Річна фінансова звітність подається до відповідних органів у складі шести форм, наведених в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Форми фінансової звітності та їх характеристика

Форми звітності	Характеристика
№ 1 «Баланс»	Фінансовий стан підприємства, склад активів, зобов'язань і власного капіталу
№ 2 «Звіт про фінансові результати»	Доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства
№ 3 «Звіт про рух грошових коштів»	Надходження та витрати грошових коштів
№ 4 «Звіт про власний капітал»	Зміни власного капіталу підприємства
№ 5 «Примітки до фінансової звітності»	Доповнюють інформацію наведену в фінансових звітах

3.2. Організація на підприємстві обліку операцій з готовою продукцією

3.2.1. Організація обліку оприбуткування готової продукції

Згідно з нормами П(С)БО 9 «Запаси», готовою продукцією визнаються вироби, що пройшли повний цикл технологічної обробки на підприємстві, призначені для подальшої реалізації та відповідають встановленим технічним і якісним вимогам, що зафіксовані в угодах або стандартах[3].

В обліку рух готової продукції з виробництва до складських приміщень відображається записом Дебет 26 «Готова продукція» та Кредит 23 «Виробництво». Процес передачі виготовленої продукції до складських приміщень супроводжується оформленням накладних.

У бухгалтерській службі на базі цих первинних документів формується накопичувальна відомість випуску, де продукція систематизується за номенклатурними групами, сортами та видами. В обліку застосовується два паралельні варіанти оцінки: за обліковими цінами (планова собівартість або відпускні ціни без урахування ПДВ) та за фактичною собівартістю. Такий дуалізм оцінки пояснюється тим, що розрахунок остаточної фактичної собівартості продукції, виробленої протягом місяця, можливий лише після закінчення звітного періоду, коли будуть враховані всі прямі витрати, розподілені накладні витрати та складена звітна калькуляція.

Сформовані дані накопичувальної відомості про випуск готової продукції слугують підставою для її оприбуткування на баланс підприємства.

Синтетичний облік наявності та руху готової продукції здійснюється на активному рахунку 26 «Готова продукція» за показником фактичної собівартості. Операція з оприбуткування продукції, виготовленої виробництвом, відображається бухгалтерським записом за дебетом рахунку 26 «Готова продукція» та кредитом рахунку 23 «Виробництво».

У випадку, якщо підприємство виконує роботи, результати яких здаються замовникам за відповідними актами, їх собівартість списується

шляхом кредитування рахунку 23 «Виробництво» та дебетування рахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг».

Детальна кореспонденція рахунків, що застосовується під час обліку оприбуткування готової продукції, наведена у таблиці 3.2

Таблиця 3.2 – Оприбуткування готової продукції на склад на підприємстві

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Передана на склад готова продукція з основного виробництва по фактичній собівартості	26	231	153250,00
2	Відображено вартість повернутої покупцем продукції	704	361	7800,00
3	Зроблено коректування податкових зобов'язань по ПДВ методом «червоне сторно»	(704)	(641)	(1300,00)
4	Відкореговано виробничу собівартість повернутої продукції методом «червоне сторно»	(901)	(26)	(5400,00)
5	Відкореговано фінансовий результат на:			
	- суми доходу	791	704	6500,00
	- собівартість повернутої продукції	(791)	(901)	(5400,00)
6	Оприбутковано надлишки готової продукції, виявлені при інвентаризації, по справедливій вартості	26	719	1450,00
7	Віднесено доходи на фінансовий результат	719	791	1450,00
8	До оцінена раніше знижена в ціні готова продукція в межах попередньої уцінки	26	716	540,00
9	Віднесено доходи на фінансовий результат	716	791	540,00

3.2.2 Організація обліку реалізації готової продукції

Збут виробленої продукції покупцям здійснюється підприємствами на підставі попередньо узгоджених договорів або угод. Документальним

підтвердженням відпуску готової продукції контрагентам є видаткова накладна. Цей документ в обов'язковому порядку має містити реквізити обох сторін операції, посилання на номер договору, дату та місце складання документа, а також адресу місця призначення, куди транспортується товар. Також у накладній детально перелічується номенклатура продукції, вказується її фактична кількість, одиниця виміру та ціна. Окремо відображаються вартісні показники: вартість продукції без урахування податку на додану вартість, сума ПДВ та загальна сума до оплати. Видаткова накладна слугує правовою підставою для списання готових виробів з обліку підприємства-виробника та їх оприбуткування в обліку підприємства-одержувача.

У ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» весь облік реалізації здійснюється в автоматизованій обліковій системі. У момент вчинення господарської операції в журналі «Реалізації товарів та послуг» створюється новий запис, що фіксує відпуск цінностей. Окрім видаткової накладної, покупцю надається комплект супровідної документації, до складу якого входять: товарно-транспортна накладна (що надає дозвіл на вивезення продукції за межі території постачальника), рахунок на оплату (за вимогою покупця) та інші супровідні документи, передбачені умовами поставки.

Важливим елементом документального забезпечення є податкова накладна, де фіксуються ціна, ставка податку, сума ПДВ та кінцева сума платежу постачальнику. Відомості про податкові накладні фіксуються в обліковому програмному забезпеченні, після чого вони підлягають обов'язковій реєстрації в Єдиному реєстрі податкових накладних (ЄРПН). ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» забезпечує реєстрацію цих документів у суворій відповідності до чинних вимог податкового законодавства України.

Наявність зареєстрованої податкової накладної є необхідною умовою для того, щоб покупець, який є платником ПДВ, міг включити сплачені суми податку до складу податкового кредиту. В обліку це відображається через

дебетування субрахунку 641 «Розрахунки за податками» на суму ПДВ, сплачену постачальнику при придбанні товарів, робіт або послуг.

В автоматизованій обліковій програмі проведення операції реалізації та формування податкової накладної призводить до автоматичного списання товарів із залишків на складі готової продукції. Одночасно програма формує всі необхідні бухгалтерські записи: виникнення дебіторської заборгованості, нарахування податкових зобов'язань з ПДВ та визнання доходу.

Інформація щодо обліку реалізації готової продукції на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» систематизована у таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Облік реалізації готової продукції на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА»

№ з/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	Отримано попередню оплату за готову продукцію	311	681	24000,00
2	Нараховано податкові зобов'язання по ПДВ	643	641	4000,00
3	Відображено дохід від реалізації готової продукції	361	701	24000,00
4	Списано податкові зобов'язання, отримана податкова накладна	701	643	4000,00
5	Списано фактичну собівартість відвантаженої готової продукції	901	26	14025,00
6	Списано вартість послуг з доставки продукції автомобільним транспортом в сумі	93	232	1540,00
7	Сформовано фінансовий результат:			
	віднесені доходи від реалізації на фінансовий результат	701	791	20000,00
	списана собівартість відвантаженої продукції	791	901	14025,00
	списані витрати на збут	791	93	1540,00

3.2.3 Організація обліку готової продукції та результатів інвентаризації

Відповідно до наказу Мінекономіки та Мінфіну України № 149/300 від 15.12.99, підприємства мають право здійснювати уцінку готової продукції. Ця процедура застосовується до товарів широкого вжитку чи виробничо-технічного призначення, які не реалізовувалися протягом трьох місяців, втратили актуальність для споживачів або частково втратили свої якісні характеристики.

Водночас Постанова КМУ № 273 від 19.04.93 дозволяє суб'єктам господарювання всіх форм власності проводити переоцінку (дооцінку) залишків товарно-матеріальних цінностей, зокрема готової продукції, на початок кожного місяця. Це актуально у разі зміни ринкових цін на сировину, матеріали, а також на енергоресурси, що входять до структури прямих витрат виробництва. Сума такої дооцінки спрямовується на поповнення обігових активів підприємства.

Дооцінка базується на матеріалах проведеної інвентаризації та відображається бухгалтерським записом Дебет 26 «Готова продукція» та Кредит 42 «Додатковий капітал» (субрахунок 423 «Дооцінка активів»).

Процедура та документальне оформлення інвентаризації готової продукції виконуються згідно з вимогами Інструкції № 69, затвердженої наказом Мінфіну від 11.08.94

Виявлені під час інвентаризації надлишки готової продукції прибутковуються на баланс проведенням Дебет 26 «Готова продукція» та Кредит 719 «Інші доходи від операційної діяльності».

У разі виявлення нестачі готової продукції її вартість, незалежно від причин, списується з рахунку 26 на дебет рахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей». Після прийняття керівництвом рішення, оформленого протоколом інвентаризації, сума збитків, завданих матеріально відповідальними особами (МВО), відображається записом:

- Дебет 375 «Розрахунки по відшкодуванню завданих збитків»;
- Кредит 716 «Відшкодування раніше списаних активів».

Якщо на момент виявлення розбіжностей винні особи не встановлені, нестача обліковується як невідшкодована втрата на забалансовому рахунку 07 «Списані активи» (субрахунок 072).

Після того, як конкретних винуватців буде визначено, здійснюється запис Дебет рахунку 375 та Кредит рахунку 716.

Одночасно проводиться списання з рахунку 072.

Розмір збитків від псування чи недостачі, що підлягає стягненню з МВО, визначається згідно з постановою ВРУ № 218 від 06.06.95 та Порядком, затвердженим постановою КМУ № 116 від 22.01.96 (з відповідними змінами). У випадку втрати дорогоцінних металів чи каміння відшкодування здійснюється у трикратному розмірі їхньої вартості за цінами, що діяли на день виявлення збитку.

Для решти цінностей збитки розраховуються на основі балансової вартості за вирахуванням амортизації, але не нижче 50% від балансової вартості, з урахуванням індексів інфляції, ПДВ, акцизного податку та відповідних коефіцієнтів. Різниця між балансовою вартістю активів, яких не вистачає, та сумою визначеного збитку відноситься на дебет рахунку 375 у кореспонденції з кредитом 716.

При фактичному відшкодуванні збитків винною особою суми зараховуються до каси (Дебет 30) або утримуються із заробітної плати (Дебет 66 та Кредит 375). Якщо сума відшкодування перевищує облікову вартість втрачених цінностей, ця різниця перераховується до бюджету записом Дебет 716 та Кредит 642 «Розрахунки за обов'язковими платежами».

Як виняток, допускається взаємний залік лишків та нестач внаслідок пересортиці, якщо вона сталася за однаковий період, у однієї особи та стосується аналогічного найменування продукції. Однак, якщо вартість нестач перевищує вартість лишків, різниця стягується з винних осіб.

Кореспонденція рахунків щодо обліку готової продукції та підсумків інвентаризації систематизована у таблиці 3.4

Таблиця 3.4 – Кореспонденція рахунків за результатами інвентаризації

№ п/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
	За даними інвентаризації проводиться дооцінка активів	26 «Готова продукція»	42 «Додатковий капітал», субрахунок 423 «Дооцінка активів»	9 000,00
1	Оприбуткування виявлених при інвентаризації залишків готової продукції	26 «Готова продукція»	719 «Інші доходи від операційної діяльності»	935,00
2	Списання нестачі виявленої при інвентаризації товарів на складі готової продукції	947 «Нестачі і втрати від псування цінностей»	26 «Готова продукція»	1 240,00

3.2.4. Організація обліку розрахунків з покупцями та замовниками за реалізовану продукцію

Взаєморозрахунки з клієнтами супроводжуються оформленням постачальником рахунка-фактури та супутніх розрахунково-платіжних документів, що фіксують відпуск продукції та зобов'язання з оплати, включаючи суми ПДВ.

Окрім вартості безпосередньо відвантажених виробів, до рахунка-фактури можуть бути включені суми за надану тару (якщо вона не входить у ціну продукції) та витрати на логістику.

Аналітичний облік операцій відвантаження, реалізації та стан дебіторської заборгованості покупців відображається у відомості № 16. Записи в цьому реєстрі (як і в журналі-ордері № 6) ведуться лінійним способом, що дає змогу ідентифікувати конкретний розрахунковий документ, суму заборгованості клієнта та стан її погашення. При застосуванні

спрощеної форми ведення обліку ці дані систематизуються у відомості ф. № В-6.

Облік реалізації базується на методі нарахування. Датою визнання доходу є момент передачі права власності на активи покупцю відповідно до базисних умов поставки, незалежно від дати фактичного надходження платежів. Таким чином, реалізація визнається в момент відвантаження готової продукції (або оформлення акта про виконання робіт/послуг).

Відповідно до Плану рахунків, вартість відвантаженої продукції відображається записом Дебет 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками» а Кредит 701 «Доход від реалізації готової продукції».

Одночасно списується собівартість Д-т 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» та К-т 26 «Готова продукція»

Сума податкового зобов'язання з ПДВ нараховується записом за дебетом 701 у кореспонденції з кредитом 641 «Розрахунки за податками».

У разі надходження попередньої оплати від покупців здійснюються такі записи: Д-т 311 «Рахунки в банках» та К-т 36 «Розрахунки з покупцями і замовниками».

При цьому отримана сума включається до доходу звітного періоду Д-т 36 та К-т 701.

Виникле зобов'язання перед бюджетом щодо сплати ПДВ відображається записом Д-т 643 «Податкові зобов'язання» та К-т 641.

Після фактичного відвантаження продукції, що була попередньо оплачена, списується її виробнича собівартість Д-т 901 та К-т 26. Також здійснюється коригування податкового зобов'язання Д-т 701 та К-т 643.

Витрати, пов'язані зі збутом, що здійснюються постачальником, акумулюються на рахунку 93 «Витрати на збут».

До них належать витрати на упаковку (здійснену після здачі на склад), складські та транспортні послуги (якщо вони не включені в ціну), комісійні посередникам, митні збори, а також витрати на маркетинг та рекламу.

Ці витрати відображаються за дебетом 93 у кореспонденції з кредитами рахунків: 20 (тара), 23, 63, 685 (транспортні та складські роботи), 66, 65 (оплата праці персоналу збуту та соціальні нарахування).

Витрати, пов'язані з реалізацією готової продукції, які здійснюються за рахунок підприємства-постачальника, відображають на рахунку 93 "Витрати на збут". До складу витрат на збут належать:

- витрати на тару й упаковку на складах готової продукції, якщо вони не передбачені технологічним процесом виробництва і не входять до виробничої собівартості продукції. Витрати на тару належать до складу витрат на збут у тому разі, якщо затарення й упаковка здійснюється після її здачі на склад;

- витрати на відшкодування складських, навантажувально-розвантажувальних, перевалочних, страхових витрат постачальника, які не включаються до ціни продукції згідно з умовами поставки, передбаченими угодою сторін;

- витрати на оплату послуг транспортно-експедиційних, страхових і посередницьких організацій (включаючи комісійну винагороду);

- витрати на оплату експортного (вивізного) мита і митних зборів;

- витрати на проведення реклами і передпродажну підготовку товарів (поширення цілеспрямованої інформації про переваги конкретної продукції, створення популярності і попиту на цю продукцію для оперативнішого просування її на ринку) та ін.

У міру здійснення зазначених витрат у бухгалтерському обліку роблять запис по дебету рахунка 93 «Витрати на збут» у кореспонденції з кредитом рахунків:

20 «Виробничі запаси» (на вартість тари і тарних матеріалів, використаних для упаковки і затарення готової продукції);

23 «Виробництво»;

63 «Розрахунки з постачальниками і підрядчиками»;

685 «Розрахунки з іншими кредиторами» (на вартість послуг власного автотранспорту та сторонніх організацій при перевезенні відвантаженої продукції, навантажувально-розвантажувальні та інші роботи);

66 «Розрахунки з оплати праці»;

65 «Розрахунки за страхуванням» (на суму заробітної плати, нарахованої працівникам за роботи по упаковці, затаренню та відвантаженню готової продукції покупцям; нараховані збори на соціальне та пенсійне страхування) та ін.

На завершення звітнього періоду сальдо рахунку 93 списується на дебет субрахунку 791 «Результат основної діяльності» рахунку 79 «Фінансові результати». Кредитовий оборот рахунку 70 «Доходи від реалізації» (субрахунки 701, 703) відображає валовий дохід, тоді як дебетовий — нарахований ПДВ. Різниця (чистий дохід) списується на фінансовий результат.

Також на дебет субрахунку 791 списуються:

- собівартість реалізації (кредит 90);
- витрати на збут (кредит 93);
- адмінвитрати (кредит 92);
- інші операційні витрати (кредит 94);
- податок на прибуток (кредит 98).

Фінансовий результат (прибуток або збиток) визначається на рахунку 79:

- а) прибуток: Д-т 79 та К-т 441 «Прибуток нерозподілений»;
- б) збиток: Д-т 442 «Непокриті збитки» та К-т 79.

Дані рахунку 79 використовуються для підготовки Звіту про фінансові результати.

Кореспонденцію рахунків за операціями з покупцями наведено в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Кореспонденція рахунків по обліку розрахунків з покупцями та замовниками за реалізовану продукцію

№ п/п	Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дебет	Кредит	
1	2	3	4	5
1	Отримано кошти від покупця за майбутню поставку	311 «Рахунки банках»	36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»	240 000,00
2	Відвантажено готову продукцію	36 «Розрахунки з покупцями і замовниками»	701 «Доход від реалізації готової продукції»	240 000,00
3	Списання виробничої собівартості реалізованої продукції	901 «Собівартість реалізованої готової продукції»	26 «Готова продукція»	155 000,00
4	Нарахована сума ПДВ	701 «Доход від реалізації готової продукції»	641 «Розрахунки за податками»	40000,00
5	Відображено дохід від реалізації готової продукції	70 «Доходи від реалізації»	79 «Фінансові результати», субрахунок 791 "Результат основної діяльності»	45 000,00

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Готова продукція – це результат завершеного виробничого циклу, що пройшов усі етапи технічного контролю, відповідає встановленим стандартам та технічним вимогам, не потребує додаткової обробки на потужностях підприємства і переданий на склад для подальшого збуту.

Класифікація готових виробів здійснюється залежно від ступеня їх завершеності, форми та технологічної складності. Для оцінки готової продукції в бухгалтерському обліку застосовується первісна вартість, що відповідає положенням НП(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 16 «Витрати».

Передача виготовлених виробів з виробництва до складських приміщень супроводжується оформленням первинних документів: накладних, актів приймання, здавальних відомостей тощо. Документація формується у двох примірниках, один з яких залишається у підрозділі, що здав продукцію, а інший передається на склад.

Аналіз фінансово-економічних показників ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» засвідчив наявність позитивної динаміки розвитку. Зокрема, у звітному періоді спостерігається зростання чистого доходу від реалізації продукції на фоні оптимізації її собівартості. Дослідження довело, що підприємство організовує облік та документообіг згідно з чинним законодавством, дотримуючись вимог щодо звітності та облікових процедур.

В процесі дослідження було виявлено, що ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» веде бухгалтерський облік та оформлює документацію відповідно до законодавчої та нормативної бази, дотримуючись при цьому усіх вимог щодо бухгалтерського обліку та звітності.

Систематизація інформації щодо обліку готової продукції на підприємстві дозволяє зробити такі висновки:

- виробнича собівартість охоплює весь комплекс витрат, пов'язаних із виготовленням продукції;
- витрати класифікуються на прямі (що безпосередньо відносяться на об'єкт) та непрямі (накладні).

Синтетичний облік прямих виробничих витрат здійснюється на рахунку 23 «Виробництво», непрямих на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати», а облік готової продукції на рахунку 26 «Готова продукція».

Облікова політика підприємства щодо витрат та доходів узгоджена з вимогами НП(С)БО 9, 16, 15.

Аналітичний облік та калькулювання первісної вартості продукції відповідають нормам НП(С)БО 16 «Витрати». Щомісяця для всіх видів виробів розробляються планові калькуляції, які деталізують структуру витрат

Раз на квартал на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» здійснюється внутрішній контроль та аналіз готової продукції, що включає моніторинг витрат на реалізацію. Особлива увага в аналізі приділяється таким елементам собівартості, як оплата праці та матеріальні ресурси.

Аналізуються витрати, фактори, що обумовили їх зміни, особлива увага надається такими статтями витрат як сировина, матеріали та оплата праці.

Наразі ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» використовує засоби обчислювальної техніки для обліку реалізації продукції без застосування значної кількості узагальнюючих реєстрів, обмежуючись формуванням оборотно-сальдової відомості по рахунку 26. На нашу думку, такої інформації недостатньо, тому доцільно впровадити додаткові реєстри документів з реалізації. Ці реєстри варто формувати в розрізі номенклатури, напрямів збуту та контрагентів, що сприятиме оперативному контролю цін, дотримання графіків оплати та надходження виручки.

Реєстри необхідно формувати за напрямками реалізації, видами продукції, покупцями та замовниками. Щоденне заповнення цих реєстрів дасть змогу ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» здійснювати оперативний контроль за реалізацією продукції, застосуванням цін та їх змінами, надходженням виручки.

Впровадження повної автоматизації складського обліку забезпечить підприємство:

- аналітичними даними про залишки та надходження продукції (у натуральному та грошовому вимірах);
- оперативною інформацією про обсяги випуску для прийняття виважених управлінських рішень;;
- даними про фактичну собівартість операцій з продукцією.

Для подальшого зміцнення облікової системи ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» пропонуємо впровадити такі заходи.

1. Повна комплексна автоматизація бухгалтерського обліку через впровадження сучасних спеціалізованих програмних продуктів.

2. Оптимізація управлінського обліку з акцентом на управління витратами як на цілісний процес формування стратегічної політики підприємства.

3. Систематичне планування та впровадження заходів, спрямованих на зниження собівартості через реалізацію техніко-економічних програм розвитку.

4. Вдосконалення методик економічного аналізу, зокрема інтеграція процедур комплексного аналізу виробничих затрат.

Реалізація цих заходів дозволить суттєво підвищити результативність економічної діяльності підприємства. Виробництво конкурентоспроможної продукції та максимізація прибутків від її збуту залишаються пріоритетними завданнями для функціонування ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» у ринкових умовах харчової галузі.

Для досягнення вищої ефективності на ТОВ «КРИВООЗЕРСЬКА ХАРЧОСМАКОВА ФАБРИКА» ми також рекомендуємо:

- забезпечити повноцінну автоматизацію облікових процесів для отримання аналітичної інформації в режимі реального часу;
- запровадити регулярні (щомісячні) експрес-інвентаризації окремих груп готової продукції з найвищим ризиком розбіжностей. Це допоможе запобігти крадіжкам, псуванню або пересортиці, не очікуючи квартальної інвентаризації;

- деталізувати структуру постійних та змінних витрат у наказах про облікову політику;
- посилити роль оперативно-технічного обліку для оптимізації виробничих запасів;
- постійно ідентифікувати резерви для зниження собівартості;
- проводити регулярні тренінги для працівників бухгалтерії та складського господарства щодо актуальних змін у податковому законодавстві та стандарті бухгалтерського обліку. Це зменшить ризик нарахування штрафних санкцій через помилки в облікових записах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755> 17. (дата звернення: 07.04.2026)
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14/conv#n83> (дата звернення 05.03.2026)
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси»: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99> (дата звернення: 15.04.2026).
4. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість»: наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. №237. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99> (дата звернення: 04.05.2026)
5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. № 318. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення: 08.04.2026).
6. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України 30.11.1999 № 291. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 25.04.2026)
7. Положення про документальне забезпечення записів в бухгалтерському обліку: наказ Міністерства фінансів України від 24.05.1995 р. № 88. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95> (дата звернення 09.04.2026)
8. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»: Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013 (дата звернення 02.05.2026).

9. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 2 «Запаси»: Стандарт, Міжнародний документ від 01.01.2012 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_021 (дата звернення: 02.03.2026).
10. Азаренков Г.Ф., Петряєва З.Ф., Хмеленко Г.Г. Економічний аналіз: навч. посіб. Х.: ХДЕУ, 2003. 248 с.
11. Акімова Н. С., Топоркова О. В., Євлаш Т. О., Говоруха О. О. Облік та аналіз дебіторської заборгованості в системі управління підприємств оптової торгівлі : монографія. Харків: ХДУХТ, 2016. 285 с.
12. Аналіз господарської діяльності : навч. посіб. / за ред. В.О. Шевчук, О.В. Коновалова. К.: ДП «Інформ.-аналіт. агентство», 2011. 399 с.
13. Аудит і ревізія підприємницької діяльності : навч. посіб. / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. Житомир : ПП «Рута», 2001. 416с.
14. Білик М.Д., Павловська О.В., Притуляк Н.М., Невмержицька Н.Ю. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К.: КНЕУ, 2005. 592 с.
15. Білуха М.Т. Аудит: підручник . К.: Знання, 2006. 768 с
16. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік. 6-ме вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута». 2015. 756 с.
17. Бутинець Ф.Ф., Жиглей І.В., Пархоменко В.М.. Облік і аналіз зовнішньо-економічної діяльності : підруч. . Житомир : Рута, 2001. – 544 с.
18. Буряк Т.Ю., Римар М.В., Бець М.Т. та ін. Фінансово-економічний аналіз : Підруч. для студентів вузів . К.: ВД «Професіонал», 2004. – 520 с.
19. Вареник В.М., Лесінська В.С. Удосконалення внутрішнього аудиту дебіторської заборгованості на підприємстві. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2019. Вип. 1(18). С. 288–294.
20. Верига Ю. А., Кулик В. А., Ночовна Ю. О., Іванюк С. Ю.. К. Облікова політика підприємства: навч. посіб. «Центр учбової літератури», 2015. - 312 с
21. Голов С.Ф., Костюченко В.М.. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами. практ. посібник К.: Лібра, 2011. 840 с.

22. Гура Н.О. Облік видів економічної діяльності: підручник. К.: ЦУЛ, 2010. 320 с.
23. Гушко С.В. Шайкан А.В., Шайкан Н.П., Гушко О.А.. Фінансовий аналіз: навч. Посібник. Вид. 2-е, перероб. і допов. Кривий Ріг: Чернявський Д.О., 2016. 174 с.
24. Єгорова О. В. Економічний аналіз: навч. посіб. Полтава : РВВД ПДАА, 2018. -290 с.
25. Давидов Г.М. . Шалімова Н.С.. Звітність підприємств : навч. посібник. К.: Знання, 2010. 632 с.
26. Завгородній В.Г. Мних Є.В., Рудницький В.С.. Облік, аналіз та аудит: навчальний посібник . К.: Кондор, 2009. – 618 с.
27. Кім Г. Сопко В., Кім С. : Бухгалтерський облік: первинні документи та їх заповнення: навч. посібник. К.: Університет економіки та права “Крок”, 2004. 437 с.
28. Організація бухгалтерського обліку: навч. посібник (для студентів економічних спеціальностей) .Стоянова-Коваль С.С., Крюкова І.О., Гоголь М.М., Морозюк Н.С. Одеса: Атлант, 2016. 245 с
29. Організація обліку і звітності : Навчальний посібник. Львів «Українські технології», 2012. – 330 с.
30. Організація і методика проведення аудиту: навч.-практ. посібник. В.В. Сопко, В.П. Шило, Н.І. Верхоглядова, С.Б. Ільїна. К.: Видавничий дім “Професіонал”, 2006. 576 с.
31. Поддєрьогін А.М. Буряк Л. Д. Нам Г.Г. та ін. : Фінанси підприємств. підруч. / за ред.. А.М. Поддєрьогін. 3-тє вид. перероб. та доп. Київ.: КНЕУ, 2000. 460с.
32. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами: підручник / за редакцією М.Ф. Огійчука. - 6-е вид., доп. К. : АЛЕРТА, 2011. 1042 с.
33. Шара Є.Ю., Соколовська-Гонтаренко І.Є. Фінансовий облік І : навч. посібник. К.: Центр учб. літ., 2016. 336 с.